

فصلنامه بین المللی قانون یار

License Number: ۷۸۸۶۴ Article Cod: Y۶SH۲۱A۳۹۲ ISSN-P: ۲۵۳۸-۳۷۰۱

بررسی توان اثباتی اسناد الکترونیکی در مقابل دیگر ادله‌های اثبات دعوا

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۹/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۲/۱۸)

امید کاکاوندی^۱

وکیل پایه یک کانون وکلای دادگستری مرکز

چکیده

بر اساس ماده ۱۲۵۷ قانون مدنی سند به نوشته ای گفته می‌شود که در مقام اثبات دعوا یا دفاع، درخور استناد باشد که بر اساس این ماده در می‌یابیم سند یکی از مهم ترین ادله اثبات دعوا در حقوق است در قانون مدنی سند به نوشته ای گفته می‌شود که در مقام اثبات دعوا یا دفاع از خود قابل استناد باشد. بنابراین تعریف سنتی از سند نشانگر آن است که سند حتما باید به صورت مادی بوده و تجسم بیرونی داشته باشد اما گرایش‌های روزافزون به بهره گیری از وسایل الکترونیکی و فناوری‌های جدید نهایتا سبب شد تا در بسیاری از کشورها بحث مربوط به سند الکترونیکی و اعتبار آن از جنبه‌های حقوقی مورد بحث قرار گرفته و مقررات شایسته ای در ارتباط با آنها به تصویب برسد. در نظام حقوقی ایران، تصویب قانون تجارت الکترونیکی در سال ۱۳۸۲ به این موضوع مهم پرداخت که بر اساس بند الف و ب ماده ۲ این قانون، سند الکترونیکی اینگونه تعریف شده است: داده پیام هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری یا فناوری‌های جدید اطلاعات تولید، فرستاده، دریافت ذخیره یا پردازش می‌شود. داده پیام به وسیله اصل ساز، تولید یا فرستاده می‌شود تا مخاطب آن را دریافت نماید. تولید کننده و فرستنده داده پیام آن را با امضای الکترونیکی امضا می‌کند. مستفاد از قانون مدنی و قوانین مرتبط با تجارت الکترونیکی و امضای الکترونیکی در ایران و سایر کشورها، سند الکترونیکی به سه نوع: سند عادی الکترونیکی با امضای ساده، سند عادی الکترونیکی با امضای مطمئن و سند رسمی الکترونیکی تقسیم می‌شود. در این مقاله قصد داریم به بررسی توان اثباتی اسناد الکترونیکی در مقابل دیگر ادله‌های اثبات دعوا بپردازیم. لازم به ذکر است این بررسی با ادله‌هایی که

مناسبت و وابستگی و ارتباط شکلی و ماهوی با اسناد الکترونیکی دارند صورت می‌گیرد و در این راستا به پژوهش و تحقیق پرداخته ایم.

واژگان کلیدی: سند الکترونیکی، سند رسمی و عادی، ادله‌های اثبات دعوا، توان اثباتی سند الکترونیکی، داده و پیام

بخش اول: بررسی و تعریف سند

بند اول: تعریف لغوی

سند در لغت به معنای «آنچه بدان اعتماد کنند» آمده است. دهخدا سند را «تکیه گاه و آنچه بدو پشت گذارند» تعبیر نموده و در فرهنگ لغت عمید نیز سند به معنای چیزی که بدان اعتماد کنند تعریف شده است. در تعریف مصداقی آن در فرهنگ واژگان متضاد و متعارف سند به معنای «برگه، بنچاق، قبالة، قواله، قولنامه، مدرک، حجت، معیار، ملاک، مناط» تعبیر شده است. بعضی از لغت شناسان سند را یک واژه عربی دانسته^۱ و تصریح نموده اند اصل واحد در ماده سند، اعتماد و اتکای بر چیزی است اعم از اینکه این استناد در ظاهر باشد یا در یک امر معنوی^۲. بنابراین از نظر لغوی، سند به معنای دلیل، مدرک، معتمد و تکیه گاه ذکر شده است و مفهوم عامی است که سایر ادله مکتوب و منقول را شامل می‌شود.

بند دوم: تعریف حقوقی

در تعریف حقوقی سند، حقوقدانان از تعریف لغوی سند چندان دور نشده اند، و سند را «هر تکیه گاه و راهنمای مورد اعتماد»^۳ دانسته اند که «بتواند اعتقاد دیگران را به درستی ادعا جلب کند؛ خواه نوشته باشد یا گفته و اماره و اقرار»^۴.

سند در مفهوم عام آن با پیشینه تاریخی آن منطبق است و به معنای هر تکیه گاه و راهنمای مورد اعتماد یا وثیقه است. اما آنچه در قانون مدنی ایران به عنوان سند شناخته می‌شود در معنای خاص آن عبارت

۱ احمد بن فارس، معجم مقاییس اللغة، ج ۳، ص ۱۰۵، ذیل واژه سند

۲ احمد بن فارس، همان منبع

۳ امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد ۶، صفحه ۶۵

۴ کاتوزیان، ناصر، اثبات و دلیل اثبات، جلد اول، نشر میزان، چاپ سوم، بهار ۱۳۸۴، صفحه ۲۷۵